

**ΘΗΣΑΥΡΟΣ — ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ**

Μαρία Μακκά

Η εργασία της τεκμηρίωσης συγγέεται συχνά και από πολλούς με την αρχειοθέτηση. Ίσως γιατί υπάρχει μεθοδολογική συγγένεια, ίσως γιατί η πρώτη είναι παράγωγο της δεύτερης και κατά συνέπεια δημιουργείται αλληλεξάρτηση, ίσως, ακόμα, γιατί συμβαίνει πολλές φορές να έχουν κοινό αντικείμενο.

Ο σκοπός της δικής μας εργασίας δεν είναι να διαχωρίσουμε αυτές τις εργασίες αλλά να παρουσιάσουμε τις βασικές αρχές της τεκμηρίωσης για να καταστεί, στη συνέχεια, δυνατή η σύνδεση με τη διαδικασία της τυποποίησης.

Σε πρώτο λοιπόν στάδιο παρουσιάζουμε την αποβελτίωση, που είναι η απαρχή της τεκμηριωτικής εργασίας.

Επειτα εξετάζουμε το προϊόν της αποβελτίωσης και αναδεικνύουμε τους λόγους για τους οποίους πρέπει να υιοσθεί επεξεργασία τυποποίησης. Τέλος μελετάμε, σε γενικές γραμμές, τη σύνθεση του θησαυρού που προκύπτει από το τυποποιημένο πλέον προϊόν και το σημαντικό ρόλο που κατέχει ως εργαλείο για τεκμηρίωση, ώστε να δοθεί κατ' αυτόν τον τρόπο έμφαση στη σημασία της σχέσης μεταξύ τυποποίησης και τεκμηρίωσης.

**THÉSAURUS — DU PRODUIT DE LA STANDARDISATION À L'EFFICACITÉ DE LA
DOCUMENTATION**

Marie Maccas

Le travail de la documentation est souvent confondu avec celui de l'archivage; soit parce qu'il existe des similitudes entre les méthodes, soit parce que l'un donne lieu à l'autre et deviennent par conséquent interdépendants, soit parce ce qu'il arrive que les deux co-existent fréquemment pour cause d'objet commun; le fait est qu'il est difficile, pour les non-initiés, d'en faire la distinction.

Le but de cet exposé n'est pourtant pas de dissocier ces deux disciplines mais de présenter les principes de base de la documentation afin de rendre compte de sa dépendance directe de la standardisation lexicologique.

En premier lieu, nous présentons l'indexation, travail de départ dans la procédure documentaire.

Ensuite nous abordons le produit de l'indexation en tant que futur objet d'une élaboration de standardisation.

En stade final, nous analysons le procédé de construction du thésaurus, avec les éléments du produit standardisé, ainsi que le rôle déterminant qu'il détient en tant qu'outil documentaire; ceci dans le but de mettre en évidence l'importance du lien qui existe entre la documentation et la standardisation.

Προκαταρκτικό σημείωμα

Η εργασία που ακολουθεί αναφέρεται κυρίως στην κοινοτική νομοθεσία αλλά τα θέματα που εξετάζονται έχουν εφαρμογές σε οποιοδήποτε περιβάλλον τεκμηρίωσης.

Επειδή λοιπόν τα παραδείγματα προέρχονται από κοινοτικές νομοθετικές πράξεις, χρειάζεται κάποια ενημέρωση γι' αυτόν τον τομέα.

1. Ιστορική τοποθέτηση

Με την προσχώρηση της Ελλάδας στην ΕΟΚ, χρειάστηκε να μεταφραστεί η κοινοτική νομοθεσία στα ελληνικά (Παράγωγο Δίκαιο) και να δημοσιευθούν σε Ειδική Έκδοση όλες οι νομοθετικές πράξεις που θεσπίστηκαν από την ίδρυση των Κοινοτήτων μέχρι το 1981, περίοδο κατά την οποία δεν εκδίδετο η Επίσημη Εφημερίδα (ΕΕ) των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ) στα ελληνικά.

Στη συνέχεια, οι νομοθετικές αυτές πράξεις άρχισαν να δημοσιεύονται καθημερινά στην ελληνική έκδοση της ΕΕ των ΕΚ και παράλληλα να αναλύονται και να ταξινομούνται θεματικά σε πίνακες για την άμεση ανεύρεσή τους.

Η γενίκευση της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων τα τελευταία χρόνια επέβαλε την υιοθέτηση τυποποίησης και συνεπώς τη δημιουργία θησαυρού.

2. Αποδελτίωση: η βάση της τεκμηρίωσης

Ενα τεκμήριο παρέχει τρία αλληλένδετα και αλληλοσυμπληρούμενα ερείσματα προς χρήση κατά την ανάλυση που προηγείται της ταξινόμησης

1. τον τίτλο: Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 443/77 της Επιτροπής της 2ας Μαρτίου 1977 περί πωλήσεως σε καθορισμένη τιμή αποβουτυρωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών και ο οποίος τροποποιεί τους κανονισμούς (ΕΟΚ) αριθ. 1687/76 και αριθ. 368/77 που αναφέρει το θέμα και τη φύση του εγγράφου*
2. τα στοιχεία ταυτότητας του εγγράφου: "αριθ. 443/77" τα οποία το τοποθετούν χρονικά σε σχέση με τα ομόλογά του ενώ συγχρόνως αναφέρουν την προέλευσή του: "της Επιτροπής" και
3. το περιεχόμενό του στο οποίο συχνά περιλαμβάνονται και άλλα θέματα όπου θα μπορούσε να καταταχθεί το έγγραφο και δεν αναφέρονται οπωσδήποτε στον τίτλο (βλ. συνημμένο κείμενο στο τέλος της εργασίας).

* Οι όροι "έγγραφο" και "τεκμήριο" ταυτίζονται για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας.

Η εργασία της ανάλυσης αποσκοπεί στην επιλογή χαρακτηριστικών όρων, τόσο από τον τίτλο όσο και από το κυρίως κείμενο, στους οποίους πρέπει να αντικατοπτρίζονται σαφώς και συνοπτικά όλοι οι θεματικοί άξονες του εγγράφου. Οι όροι αυτοί θα είναι οι κλειδές πρόσβασης στο τεκμήριο. Για να ενεργοποιηθεί όμως ο ρόλος τους πρέπει να συνδυαστούν, αφενός, μεταξύ τους και, αφετέρου, με τα στοιχεία ταυτότητας του εγγράφου διαμορφωμένα σε κωδικό αναφοράς· ακολουθεί συνεπώς η ανασύνθεση των αποκομισθέντων δεδομένων που καταλήγει στη δημιουργία ενός "δελτίου αναφοράς" για κάθε έγγραφο. Αυτή είναι η αποδελτίωση, η οποία υποκινεί τη θεματική ταξινόμηση των τεκμηρίων.

3. Από το τεκμήριο στο σύστημα

Το δελτίο αναφοράς έχει διπλή αποστολή:

- 1° κατά τη διαδικασία της ταξινόμησης, καθορίζει τη θέση του κάθε εγγράφου στο χώρο του τεκμηριωτικού συνόλου
- 2° κατά τη διαδικασία της αναζήτησης πληροφορίας μέσα από το σύνολο, επισημαίνει τη θέση κάθε εγγράφου

Οι λέξεις-κλειδιά που αποτελούν το δελτίο είναι οι σηματοδότες που καθοδηγούν το χρήστη κατά την αναζήτηση μιας πληροφορίας και για αυτό το λόγο πρέπει να πηγάζουν από τα ίδια τα τεκμήρια του συνόλου-αντικειμένου. Κατά συνέπεια, το αντικείμενο της τεκμηρίωσης μπορεί να αναπαρασταθεί ως ένας οργανισμός που λειτουργεί με "αυτότροφο σύστημα": από τα στοιχεία που το συνθέτουν αντλούνται τα υλικά που συνθέτουν και την υποδομή πάνω στη οποία στηρίζεται.

Η υποδομή είναι ένα σύνολο από δελτία αναφοράς, ταξινομημένα κατά θέματα· μέσα σε κάθε θέμα, η διάταξη γίνεται αλφαβητικά με κριτήρια τις λέξεις-κλειδιά. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτουν αλφαβητικοί -- ή αναλυτικοί -- πίννακες (μηνιαίοι και ετήσιοι).

Κατά ποσοστό 80% περίπου, τα κείμενα της κοινοτικής νομοθεσίας είναι επαναληπτικά γιατί, τόσο στο Παράγωγο Δίκαιο όσο και στις μεταγενέστερες πράξεις, η νομοθεσία συμπληρώνεται μεν συνεχώς αλλά, κυρίως, τροποποιείται αδιάκοπα.

Ο νόμος της "αυτοτροφίας" δεν επιτρέπει τον παρασιτισμό: εάν τα κείμενα που τροποποιούν τα πρωτότυπα δεν είναι εκφρασμένα με τους ίδιους ακριβώς όρους που έγιναν λέξεις-κλειδιά, το κάθε δελτίο αναφοράς πολλαπλασιάζεται επί τόσες φορές όσες είναι οι παραλλαγές ενός όρου ενώ το κύριο χαρακτηριστικό ενός δελτίου αναφοράς είναι η μοναδικότητά του.

Παράδειγμα: Το δελτίο αναφοράς του κανονισμού που προαναφέρθηκε είναι

	<u>λέξεις-κλειδιά</u>	<u>κωδικός αναφοράς</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΓΕΩΡΓΙΑ	
υποκεφάλαιο	διατροφή ζώων	
θέμα	αποβουτυρωμένο γάλα	
προσδιορισμός	πώλησή	K(EOK) 443/77 EE L58 σ. 16

Ο κανονισμός όμως αυτός τροποποιεί δύο προηγούμενους επί του ίδιου θέματος κανονισμούς, τον Κ(ΕΟΚ) 1687/76 και τον Κ(ΕΟΚ) 368/77, στους οποίους ο όρος του θέματος είναι "...αποκορυφωμένο γάλα..." (βλ. σ. 4α) Το δελτίο αναφοράς του Κ(ΕΟΚ) 368/77 είναι

	<u>λέξεις-κλειδιά</u>	<u>κωδικός αναφοράς</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΓΕΩΡΓΙΑ	
υποκεφάλαιο	διατροφή ζώων	
θέμα	αποκορυφωμένο γάλα	
προσδιορισμός	πώληση	Κ(ΕΟΚ) 368/77 ΕΕ L... σ. ..

Επειτα από ταξινόμηση των δύο αυτών δελτίων στον ίδιο πίνακα, ο χρήστης που αναζητά γενικά τη νομοθεσία περί "γάλακτος", όταν θα φτάσει στο δελτίο που αναφέρει "αποβουτυρωμένο" γάλα (το οποίο, αλφαβητικά, προηγείται του δελτίου που μιλά για "αποκορυφωμένο" γάλα) θα περιοριστεί στην ιδέα ότι δεν υπάρχει άλλη πράξη επί του θέματος.

Υπάρχουν ακόμη περισσότεροι "κίνδυνοι" για παραλλαγές του ίδιου δελτίου στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινοτικής νομοθεσίας, μέσα στο θέμα "διατροφή ζώων" εμφανιζόταν συχνά ο όρος "ζωοτροφές", ο οποίος επιπλέον ήταν και εννοιολογικά διαφορετικός. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αλλάζοντας δηλαδή κάθε φορά και από έναν όρο, μπορούμε να φτάσουμε σε τέσσερα ή πέντε διαφορετικά δελτία για πράξεις που αφορούν το ίδιο θέμα.

Δυστυχώς για την τεκμηρίωση, είναι πολύ εύκολο με τη μέθοδο της συστηματικής αλλομορφίας να καταλήξουμε σε πολυμορφία.

Σημείωση: Μια χαρακτηριστική περίπτωση πολυμορφίας ήταν η ακόλουθη:

λουξεμβουργικό	>	
λουξεμβούργιο	>	
	>	φράγκο = <u>φράγκο Λουξεμβούργου</u>
λουξεμβουργιανό	>	
λουξεμβουργέζικο	>	

Η μάζα των εγγράφων προς ανάλυση είναι τόσο μεγάλη ώστε, όταν ο τεκμηριωτής-αναλυτής αρχίζει την εργασία σύνταξης πινάκων, δεν αντιλαμβάνεται αμέσως την παγίδα της ποικιλίας όρων για την ίδια έννοια· οι πίνακες καταλήγουν συχνά σε έναν λαβύρινθο από επαναληπτικές αναφορές για ομοιοθεματικές νομοθετικές πράξεις

Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι, εφόσον η ποικιλία όρων πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες ανεύρεσης ενός εγγράφου κατά συνέπεια διευκολύνεται ο χρήστης, ο οποίος, κατά κανόνα λαμβάνει τυχαία έναν "ελεύθερο" όρο που τον συνδέει με το προς αναζήτηση θέμα.

Ο συλλογισμός όμως αυτός έχει σαν αποτέλεσμα την περιπλάνηση ανάμεσα από διάφορα τεκμήρια έως ότου καταλήξει στο κατάλληλο ενώ συγχρόνως δεν εξασφαλίζει τη βεβαιότητα ότι όλα τα έγγραφα του ίδιου θέματος ελέγχθηκαν ώστε αυτό στο οποίο κατέληξε να είναι το αναζητούμενο· πρέπει λοιπόν, κάθε φορά, να μαντεύει κανείς ποιά από όλες τις αναφορές τον παραπέμπει πραγματικά στο στόχο του.

ΓΕΩΡΓΙΑ

03.60 ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΟΙΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ
(συνέχεια)03.60.56 ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
(συνέχεια)

377 R 0368

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 368/77 της Έπιτροπής της 23ης Φεβρουαρίου 1977 περί πωλήσεως με πλειοδοτικό διαγωνισμό άποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή των χοίρων και των κουλερικών

- EE L 052 24.02.77 σ. 19. (ΕΛ 03 T17 σ. 155.)
 Μ από 378R0787 (EE L 106 20.04.78 σ. 18.) (ΕΛ 03 T20 σ. 214.)
 Μ από 378R1055 (EE L 134 22.05.78 σ. 44.) (ΕΛ 03 T21 σ. 71.)
 Μ από 379R1726 (EE L 199 07.08.79 σ. 10.) (ΕΛ 03 T26 σ. 21.)
 Μ από 382R1753 (EE L 193 03.07.82 σ. 6.)
 Μ από 382R2468 (EE L 263 11.09.82 σ. 12.)
 Μ από 382R2923 (EE L 304 30.10.82 σ. 64.)
 Μ από 382R3387 (EE L 356 17.12.82 σ. 16.)
 Μ από 383R0085 (EE L 013 15.01.83 σ. 7.)
 Μ από 383R0536 (EE L 063 09.03.83 σ. 9.)
 Μ από 383R0765 (EE L 085 31.03.83 σ. 82.)
 C από 383R1117 (EE L 121 07.05.83 σ. 17.)
 Μ από 383R3513 (EE L 351 14.12.83 σ. 12.)
 Μ από 384R0606 (EE L 067 09.03.84 σ. 25.)
 Μ από 384R1353 (EE L 131 17.05.84 σ. 16.)
 Μ από 384R1906 (EE L 178 05.07.84 σ. 19.)
 Μ από 384R2540 (EE L 238 06.09.84 σ. 15.)
 Μ από 384R3031 (EE L 287 31.10.84 σ. 19.)
 Μ από 385R0298 (EE L 033 06.02.85 σ. 5.)
 Μ από 385R0906 (EE L 097 04.04.85 σ. 27.)
 C από 385R3812 (EE L 368 31.12.85 σ. 3.)
 Μ από 386R2398 (EE L 208 31.07.86 σ. 16.)
 Μ από 386R2407 (EE L 208 31.07.86 σ. 27.)
 Μ από 386R2872 (EE L 266 18.09.86 σ. 17.)
 Μ από 386R3098 (EE L 288 11.10.86 σ. 54.)
 Μ από 387R1029 (EE L 097 10.04.87 σ. 27.)
 Μ από 387R1413 (EE L 133 23.05.87 σ. 15.)
 Μ από 388R0222 (EE L 028 01.02.88 σ. 1.)

377 R 0443

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 443/77 της Έπιτροπής της 2ας Μαρτίου 1977 περί πωλήσεως σε καθορισμένη τιμή άποβουτυρωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και κουλερικών και ό οποίος τροποποιεί τους κανονισμούς (ΕΟΚ) αριθ. 168/76 και (ΕΟΚ) αριθ. 368/77

- EE L 058 03.03.77 σ. 16. (ΕΛ 03 T17 σ. 183.)
 Μ από 378R0787 (EE L 106 20.04.78 σ. 18.) (ΕΛ 03 T20 σ. 214.)
 Μ από 379R1726 (EE L 199 07.08.79 σ. 10.) (ΕΛ 03 T26 σ. 21.)
 Μ από 382R1753 (EE L 193 03.07.82 σ. 6.)
 Μ από 382R2923 (EE L 304 30.10.82 σ. 64.)
 Μ από 383R0085 (EE L 013 15.01.83 σ. 7.)
 Μ από 383R0765 (EE L 085 31.03.83 σ. 82.)
 Μ από 383R1117 (EE L 121 07.05.83 σ. 17.)
 Μ από 384R2540 (EE L 238 06.09.84 σ. 15.)
 Μ από 384R3031 (EE L 287 31.10.84 σ. 19.)
 Μ από 385R0298 (EE L 033 06.02.85 σ. 5.)
 Μ από 385R0906 (EE L 097 04.04.85 σ. 27.)
 Μ από 385R1454 (EE L 144 01.06.85 σ. 68.)
 C από 385R3812 (EE L 368 31.12.85 σ. 3.)
 Μ από 386R2407 (EE L 208 31.07.86 σ. 27.)
 Μ από 386R2872 (EE L 266 18.09.86 σ. 17.)
 Μ από 386R3098 (EE L 288 11.10.86 σ. 54.)
 Μ από 387R1029 (EE L 097 10.04.87 σ. 27.)
 Μ από 387R1413 (EE L 133 23.05.87 σ. 15.)

377 R 1078

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1078/77 του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1977 περί συστάσεως καθεστώτος κριμοδοτήσεων για την μη διάθεση σε έμπορία του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων και την αναδιάρθρωση των άγελων βοοειδών γαλακτοκαταγωγής

- EE L 131 26.05.77 σ. 1.
 Μ από 378R1041 (EE L 134 22.05.78 σ. 9.)
 I από 378R1391 (EE L 167 24.06.78 σ. 45.) (ΕΛ 03 T21 σ. 180.)
 Μ από 380R1365 (EE L 140 05.06.80 σ. 18.) (ΕΛ 03 T28 σ. 213.)
 Μ από 384R1300 (EE L 125 12.05.84 σ. 3.)

Εκτός όμως από την περιπλάνηση του χρήστη, ανάλογες συνέπειες έχει υποστεί και ο συντάκτης των πινάκων, ο οποίος έχει κάνει απειράριθμες αναλύσεις για το ίδιο θέμα.

Οποσδήποτε θα μπορούσε εξαρχής να υιοθετήσει μια ομοιομορφία κατά την επιλογή των λέξεων-κλειδιών αλλά υπάρχει και άλλος κανόνας στην τεκμηρίωση, σύμφωνα με τον οποίο δεν επιτρέπεται η αντικατάσταση των όρων ενός ήδη δημοσιευμένου εγγράφου όταν αυτό φτάνει στη φάση της αποδελτίωσης.

Στην περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ δύο κανόνων, η ενδιάμεση λύση είναι ένα σύστημα με συμβατικούς όρους του οποίου η κατασκευή ούτε θα επιβαρύνει την εργασία της αποδελτίωσης ούτε θα προϋποθέτει ειδικές γνώσεις από το χρήστη κατά την αναζήτηση της πληροφορίας.

4. Θησαυρός: το σύστημα για την τεκμηριωτική εργασία

Μία άποψη για να αποφευχθεί η "επιδημία" της πολυμορφίας θα ήταν να επιλεχθούν όροι από τα τεκμήρια και αφού απορριφθούν όλες οι παραλλαγές του καθενός, οι εναπομείναντες μονόμορφοι και τυποποιημένοι πλέον σηματοδότες να αποτελέσουν ένα αλφαβητικά διατεταγμένο βοήθημα στο οποίο θα καταφεύγει ο τεκμηριωτής κατά την ανάλυση των εγγράφων.

Για τη συγκεκριμένη εργασία σύνταξης πινάκων όμως, ένα βοήθημα αυτού του είδους παρουσιάζει δύο σημαντικά ελαττώματα:

- 1 - φτωχώνει την έκφραση, συνεπώς περιορίζει το "βεληνεές" του κάθε δελτίου αναφοράς
- 2 - δεν αντιστοιχεί πλέον με ακρίβεια στο περιεχόμενο όλων των εγγράφων, εφόσον οι όροι του είναι στοιχειώδεις.

Οι ελλείψεις αυτές έχουν ως επίπτωση την άρση της αποτελεσματικότητας του συστήματος πρόσβασης στην πληροφορία. Όταν απομακρύνεται κάποιος από το σκοπό μιας ενέργειας, εκλείπει το γενεσιουργό της κίνητρο.

Η εργασία της τεκμηρίωσης έχει σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην πληροφορία και, κυρίως, την ελαχιστοποίηση του χρόνου ανεύρεσης της πληροφορίας.

Ως εκ τούτου, το βοήθημα που μεθοδεύει εύστοχα την εργασία ανάλυσης-σύνθεσης-σύστασης πινάκων πρέπει να περιλαμβάνει μεν όλους τους όρους που χρησιμοποιούνται στα έγγραφα αλλά να επιτρέπει τη χρήση μόνο της τυποποιημένης μορφής του καθενός. Η επιβολή μιας τέτοιας πειθαρχίας επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση και την επισήμανση των σχέσεων μεταξύ όρων, δηλαδή τη δόμησή τους. Με αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές δημιουργείται ο θησαυρός.

Ο θησαυρός λοιπόν είναι ένα λεξιλόγιο τυποποιημένων όρων και συγκεκριμένων σχέσεων μεταξύ αυτών. Οι όροι ενός θησαυρού διακρίνονται σε περιγραφείς και σε μη περιγραφείς.

Περιγραφέας είναι ένας όρος που έχει επιλεγθεί μέσα από ένα σύνολο ισοδύναμων όρων για να εκφράσει μια έννοια μονοσήμαντα· αποτελείται δε από μία ή περισσότερες λέξεις.

Μη περιγραφέας είναι ένας από τους ισοδύναμους όρους που δεν χρησιμοποιείται στην αποδελτίωση αλλά παραπέμπει στην επιλογή του κατάλληλου περιγραφέα.

Οι σχέσεις όρων, οι οποίες διαμορφώνουν τη δομή του θησαυρού διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

1. Μεταξύ των περιγραφέντων και των αντιστοίχων τους μη περιγραφέντων υπάρχουν σχέσεις ισοδυναμίας και υποκατάστασης.
2. Μεταξύ περιγραφέντων υπάρχουν σχέσεις υπεροχής/υπαγωγής (περιέχον>περιεχόμενο)
3. Τέλος, μεταξύ περιγραφέντων υπάρχουν συνδυαστικές σχέσεις που άλλοτε επισημαίνουν αναλογίες εννοιών και άλλοτε συσχετισμό νοημάτων.

Η δομή ενός θησαυρού είναι κατά συνέπεια τρισδιάστατη. Η προεργασία τυποποίησης εφαρμόζεται στον άξονα "ισοδυναμία-υποκατάσταση" από τον οποίο διοχετεύεται και στις δύο άλλες κατηγορίες σχέσεων.

Για το διαχωρισμό των όρων του θησαυρού χρησιμοποιούνται σύμβολα με λατινικούς χαρακτήρες, τα οποία καταδεικνύουν το είδος της σχέσης του καθενός με τους όρους που τον περιβάλλουν επειδή ο κάθε περιγραφέας κατατάσσεται μεν αλφαβητικά αλλά μαζί με όλους τους όρους που περιβάλλουν οι τρεις κατηγορίες σχέσεων.

Συγχρόνως, για τον κάθε όρο, προσδιορίζεται με αριθμητικό δείκτη και το ιεραρχικό του επίπεδο ως περιγραφέα.

Εάν αναζητήσουμε π.χ. τον όρο "εξοπλισμοί" θα βρούμε όλους τους ισοδύναμους μη περιγραφείς και επιπλέον, θα εμφανιστούν καθοδικά οι "περιεχόμενοι" σ' αυτόν όρο· εάν αναζητήσουμε τον όρο "βαλλιστικός πύραυλος" θα εμφανιστούν ανοδικά όλοι οι "περιέχοντες" αυτόν.

Τα σύμβολα

Πρώτη κατηγορία σχέσεων: "επικράτησης"

USE = να χρησιμοποιείται (σχέση ισοδυναμίας)
UF = used for = χρησιμοποιείται για (σχέση υποκατάστασης)

Δεύτερη κατηγορία σχέσεων: περιέχον > περιεχόμενο

Από τη βαθμίδα αυτή και κάτω οι όροι εμπίπτουν σε διπλή κατάσταση σχέσεως, και ο συμβολισμός τους μεταβάλλεται σύμφωνα με τη θέση του καθενός στην αλφαβητική κλίμακα.

BT = broader term = γενικός όρος
NT = narrower term = ειδικότερος όρος
α) ανοδικά: σχέση υπαγωγής
β) καθοδικά: σχέση υπεροχής

Τρίτη κατηγορία σχέσεων: αναλογία εννοιών ή συσχετισμός νοημάτων

RT = related term = συνδεδεμένος όρος

Παράδειγμα

1) Στην αλφαβητική θέση του κάθε μη περιγραφέα έχουμε παρακομπή στον τυποποιημένο περιγραφέα

μη περιγραφείς —> όπλα
USE εξοπλισμοί <— τυποποιημένος όρος-περιγραφέας
—> πολεμικό υλικό
USE εξοπλισμοί
—> στρατιωτικά εφόδια
USE εξοπλισμοί
—> στρατιωτικό υλικό
USE εξοπλισμοί

2α) Στην αλφαβητική θέση του περιγραφέα "εξοπλισμοί" έχουμε την καθοδική διάταξη μιας οικογενείας όρων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
Υποκεφάλαιο ή μικροθησαυρός : Άμυνα
(MT)

περιγραφέας —> εξοπλισμοί
μη περιγραφείς —> UF όπλα
—> UF πολεμικό υλικό
—> UF στρατιωτικά εφόδια
—> UF στρατιωτικό υλικό
περιγραφείς —> NT1 όπλα μαζικής καταστροφής <— ειδικότεροι όροι
—> NT2 πυρηνικά όπλα <— " "
—> NT3 πύραυλοι <— " "
—> NT4 βαλλιστικός πύραυλος <— " "
περιγραφείς —> RT βιομηχανία όπλων <— συνδεδεμένοι όροι
" —> RT έρευνα για στρατιωτικούς
[σκοπούς <— " "

2β) Στην αλφαβητική θέση του περιγραφέα "βαλλιστικός πύραυλος" έχουμε την ανοδική διάταξη των ιδίων περιγραφέων

περιγραφέας —> βαλλιστικός πύραυλος <— ειδικός όρος
περιγραφείς —> BT1 πύραυλοι <— γενικότεροι όροι
" —> BT2 πυρηνικά όπλα <— " "
" —> BT3 όπλα μαζικής καταστροφής <— " "
" —> BT4 εξοπλισμός <— " "

3) Στην αλφαβητική θέση του κάθε συνδεδεμένου όρου έχουμε, εκτός από την ανοδική ή καθοδική του παρουσίαση, τον όρο "εξοπλισμοί" ως συνδεδεμένο περιγραφέα

περιγραφέας —> βιομηχανία όπλων
—> UF
—> NT ή BT
—> RT εξοπλισμοί
—> RT έρευνα για στρατιωτικούς σκοπούς

- περιγραφείας —> έρευνα για στρατιωτικούς σκοπούς
—> BT
—> RT βιομηχανία όπλων
—> RT εξοπλισμοί

5. Ο καθοριστικός ρόλος της τυποποίησης

Οι σχέσεις ιεραρχίας (NT ή BT) και σύνδεσης (RT) εφαρμόζονται μόνο μεταξύ περιγραφών. Εάν κατά την τυποποίηση δεν έχουν επιλεγθεί οι κατάλληλοι για περιγραφείς όροι, ο θησαυρός θα παρουσιάσει ελλείψεις που θα έχουν αντίκτυπο στη δομή, στην οποία βασίζεται η αποτελεσματικότητα του θησαυρού.

Οι σχέσεις ισοδυναμίας-υποκατάστασης (UF/USE) αφορούν μόνο τους μη περιγραφείς τους οποίους όμως συνδέουν με τους περιγραφείς, έτσι ώστε τυποποιώντας την κατηγορία που χρησιμοποιείται, τυποποιείται και αυτή που δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί.

Κατ' αυτό τον τρόπο, διαπιστώνεται ότι οι αλληπάλληλα αμφίδρομες σχέσεις, οι ιεραρχίες και οι πολύπλοκες διασυνδέσεις μεταξύ περιγραφών εξαρτώνται άμεσα από την προκαταρκτική επεξεργασία του λεξιλογίου που προορίζεται για θησαυρός με σκοπό τη σταθεροποίηση των όρων του.

Όπου σταθεροποίηση USE τυποποίηση!

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ευρετήριο της Ισχύουσας Κοινοτικής Νομοθεσίας, Κεφ. 03, Υποκεφ. 03.60, θέση 03.60.56, σ. 320
- 2) Θησαυρός "Eurovoc", Τόμ. 1 (Αλφαβητική μορφή), σ. 46 και 106.
- 3) Παράγωγο Δ(καίο, Κεφ. 03, Τόμ. 17, σ. 183.

Μακκά Μαρία
Υπεύθυνη της Πολύγλωσσης Βιβλιοθήκης για την Ελληνική Μετάφραση
Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων — Μεταφραστική Υπηρεσία
Τμήμα Συντονισμού Γλωσσικών Θεμάτων — AGL-1

MACCAS Marie
Responsable de la Bibliothèque Multilingue pour les Unités de
Traduction Grecque
Commission des Communautés Européennes — Service de Traduction
Coordination Linguistique — AGL-1

Διεύθυνση

Madame Marie MACCAS
Commission des CE
Bât. JMO - A1/60
L-2920 LUXEMBOURG